

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBI EGYESÜLET KÖZLÖNYE

Dr. Vidor Pál: Közgyűlés után

HOMILETIKA

Dr. Kálmán Ödön: Beszédvázlatok

Dr. Groszmann Zsigmond: Beszédvázlatok

Dr. Wolf József: A beszéd eredményességének titka

Dr. Rosenblum Manó: Sabbath-Predigten

GYAKORLATI LELKÉSZKEDÉS

Dr. Groszmann Zsigmond: Gyakorlati esetek

Dr. Kálmán Ödön: Isszur v'hetter

Dr. Wallenstein Zoltán: Kavicsok a síron

KRÓNIKA

Dr. Vidor Pál: Krónika

EGYESÜLETI ÉLET

Titkári jelentés

Közlemények

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBI EGYESÜLET KÖZLÖNYE

Szerkesztik:

**Dr. GROSZMANN ZSIGMOND • Dr. HEVESI FERENC
Dr. KÁLMÁN ÖDÖN**

Szerkesztőség:

BUDAPEST, VII., WESSELÉNYI UCCA 7

Levelezés a szerkesztőség címén. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztésért és kiadásért felelős:

Dr. Kálmán Ödön, Budapest, X., Cserkesz ucca 7

*A cikkeket beérkezésük sorrendjében közöljük.
A jelen számból kimaradt cikkeket a következő számokban
közöljük.*

*E közlönyben megjelenő cikkek
csak a szerkesztőség előzetes hozzájárulásával vehetők át!*

ELŐFIZETÉSI DIJ ÉVI 10 PENGŐ

Az Ore tagjai a tagsági díj fejében kapják

Közgyűlés után.

Az ORE elnöksége szeretettel hívta a magyar rabbikat a júniusi közgyűlésre. Rámutatott azokra az irányzatokra és áramlatokra, amelyeknek felismerése gonddal árnyalja be a vezetésre hivatottak lelkivilágát és kérte, vonuljanak fel zárt sorokban, újítsák meg, sugározzák át egymás lelkét munkakedvvel, hivatásérzéssel, áldozatos tettekkészséggel. *Niszkonszú vötomdu vööszu kol corchéhen.* E hívó szóra igen nagy számban jöttek el a rabbik és a felidézett ősi zsidó szellemben tanítottak, tanultak, tárgyaltak, cselekedtek, úgy, amint azt az órának szüksége parancsolta.

Akár a közgyűlés munkáját, akár a megjelent rabbik sorait figyeltük, örvendetes jelenségeket láttunk. A tavalyi közgyűlésen fölmerült az az eszme, hogy a hitélet és a nevelés égető kérdéskomplexuszainak a megbeszélésére az ORE külön konferenciát hívjon össze. Az idei háromnapos (június 21, 22, 23.) közgyűlés ezt az eszmét nagyrészt megvalósította: az adminisztratív ügyek lelkiismeretes elintézése mellett *maradt idő és jutott figyelem a hagyományos tudás buvárlására, korunk szellemi áramlatainak vizsgálatára és a nevelés problémáinak megvitatására* is. Régebben egyszer-egyszer még fölhangzott a panasz, hogy a rabbikar fiataljai nem érdeklődnek eléggé az egyesületi élet megnyilvánulásai iránt. Az idén *a fiatalok különösen nagy számban és különösen nagy lelkesedéssel vettek részt a munkában.*

A hagyományos tudás köréből *Hoffer* Ármin tartott előadást. Kíddusin II. perekjének első misnája alapján a *sölichusz*-ról beszélt. Ez a misna a kíddusinra vonatkozó sölichuszt tárgyalja. A gyakorlatban ez már alig fordul elő, a getnél azonban a sölichusz ma is igen gyakori. Kifejtette a törvényeket és a gyakorlatot abban az esetben, amelyben a férj jelöl ki söliáchot, valamint abban az esetben, amelyben az asszonynak van sölicháchja vagyis amikor a bész din küld ki söliách lökábbólót a get átvételére a *zöchusz* alapján. Foglalkozott azzal az esettel is, amikor a söliách biz meg söliáchot: amikor messze földről küldik a getet és egy ottani söliách levélben biz meg egy söliáchot, hogy adja át az asszonynak a getet. Közben szólt a Frankel által absztrakt vagy *elvont* haláchának nevezett törvényről, mint amilyen a kíndulópontul választott misna és a dedukált vagy *levont* haláchákról, mint amilyenek a tannaitikus haláchikus midrások, úgyszintén arról is, miért szolgál haláchikus alapul a Hal. Ged. és nem a Seeltot. Az előadás sok kérdést vetett fel és érdekes hozzászólásokra szolgáltatott alkalmat. Az előadó ezeket is mind megoldotta és összefoglaló magyarázattal az előadottakhoz szervesen hozzákapcsolta.

A mai szellemi és tudományos áramlatok közül *Hevesi* Ferenc a pszichoanalízist ismertette és bírálta. A pszichoanalízis eredetében és gyakorlatában *szuggesztív* gyógyeljárás. Freud

katarrhikus módszerét voltaképpen Breuer fedezte fel, ki hipnotizált hisztérikus, phobiás, kényszerképzetes betegeinek lelki traumáit ezúton derítette fel és így a betegség enyhülését idézte elő. A hipnotikus állapot változatos képet mutat, a könnyű *churmetól* (hypotaxis) kezdve a mély, szinte komatikus letargiáig rengeteg fokozata van. Van úgy, hogy laikus észre sem veszi a teljesen éber gyanánt ható paciensen, hogy már hipnotizálva van. Ilyenkor érvényesülnek az ú. n. éber szuggesztíók, legelsősorban és majdnem 100%-os biztonsággal a *gyógyító* szuggesztíók.

Mit csinál a pszichoanalitikus? Bárhogyan tagadja: ilyen könnyű, felületesnek tűnő, enyhe révületbe ejti a páciens, akiben a gyógyulást kereső és váró ember reménykedése *autoszuggesztíókkal* erősíti az orvosból sugárzó gyógyító energiát. Ezt a célt szolgálja az ú. n. *szabad asszociáció* módszere, ezt a célt szolgálja az előkészület, a homályos szoba, az orvos magatartása, segítő kérdései, a feszült várakozás — melyek mind együtt hatnak az eredményes szuggesztív lelkiterápia létrehozatalán. Mind ebből pedig az következik, hogy nem lehet a pszichoanalízis *gyógyeredményeire*, mint bizonyítékokra hivatkozni, amikor a *doktrina* elvi kijelentéseit, tantételeit, dogmatikáját akarják bizonyítani. A gyógyeredmény a *szuggesztív* módszer hatékonyságát bizonyítja, de nem a pszichoanalízis igazságát.

Az igazságnak *belső, lényegi* jelei és bizonyítékai vannak. A gyógyeredmény lehet csodás, lehet meglepő, de semmiképpen sem bizonyíték a freudi pansexualizmus, Oedypus komplexum, kasztrációs félelem, csecsemő erotika, az egész testre kiterjedő erogeinitás, az álomélet és freudi világszemlélet mellett. Ezek a tanok továbbra is egy zseniális agy tévedései maradnak. A gyógyítás csodájára is áll a Deuteronomium igazsága: „Ha támad közüled próféta, vagy álomlátó és csodát ígér, és bekövetkezik a jel, vagy a csoda és azt mondja, jertek szolgáljunk idegen isteneknek, ne higgy az ilyen prófétáknak, vagy álomlátónak . . .” A pszichoanalízis csodatételei még nem készíthetnek az elmélet elfogadására.

A logikus gondolkodás, mellyel a pszichoanalízis tantételeit felépíti, szintén nem bír bizonyító erővel. A *paranoid*s elmebeteg rögeszméjét ezer érveléssel, valóságos logikai művészettel támasztja alá, de ez a művészi érvelés, ez a vaslogika még nem teszi őt kevésbé örüllté és téveszméjét igazzá. A pszichoanalízis a gyógyeredményekeken kívül semmi biztosat nem hoz. Mi joggal épít hát ilyen labilis alapon új világszemléletet, új erkölcsant? Miért rombolja a jól bevált régít, miért destruálja az ember tiszta erkölcsi világát?

A nevelés legalapvetőbb problémáit tárta fel *Róth* Emil. A vilásktatásban nélkülözhetetlen a pedagógia, de még lényegesebb a *hit*. A hitoktató szavaiból, életéből éreznie kell a tanulóknak, hogy a történelem, a vallás, a törvények, a megváltás-hit, a küldetés-tudat nem archeológia, amely egyszer érvényes volt, hanem parancs, amely ma is megvalósításra vár. *A zsidóság örök feladat*. Nevelésünk és teológiánk alapja a „mámlechesz kauhánim vögauj kódaus“ gondolat. Szent nép vagyunk, Istennek szövetségesei és segítőitársai a megváltás előkészítésében. Ifjúságunknak

hinnie és éreznie kell: a zsidóság értelmét nemcsak az adja meg; hogy rajtunk keresztül jutott el a Biblia a világhoz, hanem az, hogy *még ma is küldetэшordozó szent nép vagyunk*. Egy ellanyhult, szintelen hitoktatás, amelyben a zsidóság mint martirológia vagy érvényét veszett ódon törvénykönyv szerepel, amelyben nincs meg a papi nemzet küldetéstudata, tág teret nyújt a térítő abrogáció-elméletnek. Vissza kell térnünk Juda Halévi küldetés-hitéhez, „zsidó“-teológiájához, amelyről Majmuniért való lelkesedésünk mellett sokszor megfedekezünk.

Az előadás második része a héber nyelv tanításáról szólt. Az elemi fokon való oktatásra készült Cvi Scharfstein Säär halason c. könyve sok képpel, több énekkel és játékkal, Scharfstein Darché limmud ha-tenach c. könyve sok hasznos tanácsot ad a Biblia és a héber nyelv tanításához. A héber nyelv a héber Biblia szellemében élő embert kívánja megújítani. A Tóra elbeszélő részeiben mintegy 1000 szó van. A nyelv tanításába az első 600 szó után fokozatosan be lehet vonni a Tórát is. Heti két héber órát számítva, megfelelő módszerrel ez két és fél év alatt elérhető. Az elemiben a hébert, mint minden idegen nyelvet, csak az öntevékenységre, munkaiskolára épített legújabb módszerekkel szabad tanítani. Az előadó részletesen szólt — bemutatásokkal — az énekek és játékok felhasználásáról, valamint a rajzokról.

Egyesületünk nem a személyi kultusz és személyi ünneplés kerete, de mint baráti papi közösség mégis szeretettel köszönti azokat, akik az *ávaudász hákaudes*-nek, Isten és Izráel szent szolgálatának végzésében belőle kimagaslanak. Kiss Arnold hálát adott Istennek, hogy az egész világ zsidósága számára nekünk adta *Hevesi* Simont, aki az ősz szüretében is tavasz virulását tárja elénk s az ifjú generációnak mindig példát mutat. A közgyűlés ezután meglehangú átiratban köszöntötte az aranydiplomás kollégákat, *Fischer* Gyulát és *Herzog* Manót. — Mint a felekezeti élet minden mozgalmának és szervezetének számontartója és értékelője, a rabbikar szeretettel fordult a *hatvanéves rabbiképző intézet* és a *hetvenéves tanítóegyesület* felé is.

A közgyűlés egyik legjelentősebb mozzanata volt *Hevesi* Simon válasza a felekezet felsőházi képviselőivel kapcsolatos nyugtalanító híresztelésekre és „el nem mondott interpellációkra“. Megboldogult *Sándor* Pál, *Dési* Géza és a felekezet más nagyjai gyönyörű kiüszdelmet folytattak azért, hogy a magyar zsidóság a felsőházban rabbi képviselője. Most állítólag van egy olyan irányzat, amelyik ezt a képviselőt világiakra, a felekezet két árnnyalátának országos elnökére, kívánná átruházni. A magyar rabbikar ezzel szemben ragaszkodik eddigi, törvénybiztosította jogaihoz.

Hevesi bejelentette, hogy *Stern* Samuval, Irodánk elnökével ez ügyben tárgyalásokat folytatott és ezek során *Stern* kijelentette, hogy, még ha a törvény ilyen irányban megváltoznék, a képviselőt akkor sem vállalná, hanem gondoskodnék róla, hogy az akkor is, továbbra is rabbi tiszte maradjon.

Kellő időben és kellő módon — ha az ügy esetleg aktuálisá válnék — alkalmunk lesz véleményünket, az országos iroda támogatásával a minisztérium elé terjeszteni. Reméljük, hogy ez ott

nemcsak meghallgatásra talál majd, de kellő figyelemben is részesül.

A beérkezett közgyűlési javaslatok rendkívül érdekes és részben igen alapvető problémákat érintettek. *Bánde* Zoltán azt a kérdést vetette föl, milyen lépéseket tehetnénk, hogy az izraelita hitfelekezeti iskolák irányítására hivatott iskolaszék elnöke — más egyházak módjára — hivatalból a főrabbi legyen. *Silberfeld* Jakab a házóház gövül néhány esetét jelentette be. *Deutsch* Gábor, minthogy a fiatal rabbi-eknek — éppen fiatalaságukból kifolyólag — sok külön kérdésük is van, ahhoz kért hozzájárulást. hogy a fiatalabb kartársak az Ore égisze alatti külön csoportot alakíthassanak. *Schulcz* Fülöp azt javasolta, foglalkozzunk a rabbi nyugdíjának vagy legalább az özvegyi nyugdíjnak időszertí rendezésével. (L. Magyar Izrael. II. 2.) *Farkas* József az „Éc Chájim Egyesület“ nemes céljainak intézményes támogatását szorgalmazta. (L. Magyar Izrael. II. 2.) *Kálmán* Ödön egyrészt a fizetés-redukciókról, másrészt az egységes rituálé kérdéséről szólott.

A javaslatok megvitatása néhány kérdést megoldott, néhány félreértést eloszlatozt, a legtöbb ügyet pedig a leghivatottabb és legilletékesebb fórum elé utalta. *Bánde* javaslatával a tanügyi, *Schulcz* javaslatával a nyugdíjügyi, *Kálmán* egyik javaslatával a vallásügyi, másikkal egy e célra kiküldött külön bizottság fog foglalkozni. *Silberfeld* bejelentéseinek kapcsán a közgyűlés elfogadta *Hirschler* Pálnak azt a közbevetett javaslatát: járjunk el a községkerületi elnökök ülésének azzal a határozatával szemben, amelyik az ifjusági csoportok irányítását teljesen világi kézbe adja, a rabbinak pedig ugyanakkor, amikor óriási munkára kötelezi (előadások, könyvtár stb.), intézményesen nemcsak az irányítás, de még az üléseken való megjelenés jogát sem biztosítja. *Deutsch* ama kérését, hogy a fiatal rabbi az ORE égisze alatti csoportja ügyrendjét előkészíthesse, valamint *Farkas* javaslatát a közgyűlés ugyancsak elfogadta.

A pénztárosi jelentést, amely nagy eredményekről, sajnos, idén sem számolhatott be, *Friedman* Dénes terjesztette elő. A titkári jelentést, amely az egyesületi élet jelentős mozzanatainak ismertetésén túlmutatva, összefoglalta a magyar és az egyetemes zsidóság szellemi áramlatait és sorsfordulatait is, *Kálmán* Ödön adta elő. Végül az új életre támadt Magyar Izraelnek, egyesületünk hivatalos közlönyének eddigi teljesítményeit *Groszmann* Zsigmond ismertette. Az általános vita természetesen a jelentések, elsősorban a lapunk más helyén részben szószerint olvasható, titkári jelentés körül zajlott le. Kiemeljük ebből az általános vitából azokat a felszólalásokat, amelyek egyesületünk *hivatalos hely* voltak, *kamara* jellegével, az új statutumoktól várható jelentősnövekedésével foglalkoztak, azokat, amelyek a további képzés, a nyáron vagy — egyesek szerint — télen rendezendő előadássorozatok mielőbbi továbbfejlesztését és elmélyítését kívánták, valamint azokat, amelyek a zsidó iskolák megmentésére és a zsidó óvodák megteremtésére irányították figyelmünket.

A közgyűlést a vendéglátó pesti izraelita hitközség gyönyörű Hősök Emlék Templomában mély hatású istentisztelet vezette be,

de mgának a közgyűlésnek is nem egy részénél, úgy éreztük, templomi komolyság, templomi áhitat, templomi elmélyedés uralkodott a lelkekben. Az a küldetés-tudat, amelyről az egyik előadás beszélt, kicsendült az előadásokból, jelentésekből, felszólalásokból egyaránt. Láttuk, milyen nehéz küzdelmeket kell folytatnia a magyar zsidóságnak, de láttuk azt is, hogy a magyar zsidóság nem vesztette el áldozatkészségét és e nehéz küzdelmek közepett is igyekezett fenntartani szentcélú intézményeit. A zsidóság — mondott ihletett lendületű zárószavaiban elnökünk — nemcsak hatalmas Isten-templom, de élő valóság is és nekünk, rabbiknak, fokozottan kell éreznünk, hogy ennek ez élő valóságnak — majdan utódaink által pótoltt — részei vagyunk. Megállás, csüggedés, ingadozás nélkül kell haladnunk szent munkánk utjain, tudva és érezve, hogy az eredmény nem maradhat el, *kōrauvó lóvau*, a cél hamar és biztosan megvalósul, Istenünk dicsőségére, felekezettünk és hazánk javára.

Budapest.

Dr. Vidor Pál.

Beszédvázlatok.

Raus hasónó.

A „*hinnen*“-lélek, a mindig áldozatra készség a zsidó ember-ideál. Ábrahámot hívja az isteni szó. Még nem is tudja, hogy milyen lesz küldetése, csak benső hang csendült s már feleli: *hinnen!* (Móz. I. 22, 1.) A zsidó lelki készség egész struktúrája ilyen legyen. Ha halk, halovány hang éri a lelkét, mely hívja a templom, a hit, a *zsidó élet* felé — már kész legyen a válasszal: *hinnen!* jövők, megyek, veletek építtek.

Ábrahám másodszer fiának mondja: *hinnen!* (Móz. I. 22, 7.) a család idealizmus képe bontakozik ki szavából: mint családfő a lét minden pillanatában áldozatkészen cselekedni a családért, de a — nagyobb családért, az emberért is. A gyengébbekkel szemben: a szeretet áldozatos cselekvése — az ábrahámi örökség jellemzője.

A gond, az atyai szív vergődésében harmadszor mondta az ő: *hinnen!* (Móz. I. 22, 11.) A keserőségek, a megpróbáltatások, a könnyek éjszakáin. amikor már tudjuk mily útra küldé Ábrahám ivadékait az égi hivatás, akkor is ez éljen lelkedben, ajkadon, homlokod felfelé dicsőült fényén: *hinnen!*

Jaum há-kippurim.

Különös, megdöbbentő szertartás, a keleti képalkotó képzelet élő jelenése: A főpap fehér lenköntösben áll, kezeiben két arany sorsoló-kocka, elébe hoznak két egyforma sztrii bárányt. A főpap a nép felé kiáltja a kocka feliratot: *Istennek vagy Ázazélnak!?* Majd sorsot húz.

A két sztrii bárány belső *öszön*eink képe. Rabba v'zausz habrochó végén)

Kettős ösztönük visz, vagy fel az eszménységig, az Istengondolat oltára felé, vagy — éles sziklákról, vergődő harcokból bukunk alá a lelki válságok ingoványába.

Istennek vagy Azazélnak útjalt válasszuk?

Nem lehet középutat keresni, megalkuvónak lenni; ma templomban mellet verni, fény után vágyva böjtölni, vezekelni, — holnap vak ösztönök nyomorult szolgálja lenni, gyűlöletország sivatagjában ártó, maró kígyólélekkel élni! „Vagy-vagy?” szólt a főpap, kezében a két kocka. Mindkettő aranyat, fényt kínál. Egyik a „*lé*ember“ ideál égi aranyát, másik a földi utakon könyörtelen, kegyetlen önzéssel szerzett arany kockát. Izrael gyermekei válasszák az oltárfényét. Dobj el Azazél lelki ürességbe hívó csalfa kockáját, hadd tisztuljon fehérre — miként Azazél *fonala* — lelked táhlája.

Szukkauusz.

„*És eljönnek majd évről évre, hogy leboruljanak az Örökkévaló előtt és megünnepeljék a sátrak ünnepét.*“ (Zecharja 14. 16.) „*Csapdát küld a nemzetekre, kik nem járulnak fel megünnepelni a sátrak ünnepét.*“ (u. o. 18.)

Csodálatos, hogy ezt az ünnepet kell egykor átvenni az emberiségnek. A talmud is többször céloz rá; a népek kérik Istentől a törát. A Mindenható próbát tesz: *micvo kalló jés li v'szukkó s'mau*. Vagy másutt a midrás *En melech ha-mosjach bó eló lltén s'té micvausz lummausz hó-aalom; szukkó v'lulow*.

I. A sátor szél átjárja, nap betekint rajta.

És mégis a sátorban ünneplők biztonságosabban éltek. Gondjaik nagyobb-részt a Gondviselésre bízták. Ma tulsokat vár az ember a maga munkája eredményétől. Ezért a csalódás leverőbb, az élet bizonytalanabb, ezért sötétebb.

Ezért elkeseredetebb a létküzdelem.

Egykor a Gondviselés bizóbb szelleme tölti el a lelkeket.

II. Nemcsak a sátor a Gondviselés szimbóluma.

A lulow is. Földi munkája beteljesült eredményét se egészen önmaga erejének lássa. Hozza el fáradsága gyümölcsét az oltár elé s adjon hálát érte a Teremtőnek. Hozza el a föld terméke feletti *örömet* Isten elé. Ha munkánkra égi áldást is várunk, enyhébb lesz a versengés irama, tisztább a kéz, fehérebb a lélek és a kenyér és több derű, öröm tölti el az emberiség életét.

Szukkausz

Az ünnepek és szimbólumaik építik bennünk Világnézetünket.

A bűnbánó napok komolyságán keresztül jutunk a szukkausz vallási *optimizmust* építő derűjéhez. Ismételt hangoztatja az Írás a *szimchot* ünnepünkkel kapcsolatban. A legtöbb szimbólumot nyújtó napok ezek, melyek minden mesterkélttség nélkül gondolatrendszerünk egységes optimizmusát tanítják.

1. A növények sokféleségéről alkotott jelkép *természetszemlélethez* visz. Az élők és élet miriárd válfaja, egy-egy sejt mistikuma, az élet problémája, a meg nem szűnő örök teremtés, mely az ember javát szolgálja, derűs világszemléletet ad „*örvendj az Örökkévaló előtt*“ (Móz. III. 23, 40), *mert Isten a természet ura*.

2. A sátor *történelemszemlélethez* utasít. Akár, hogy a sivatagi vándorlástól kezdve Izraelt történelmi utra vitte Alkotónk, akár, hogy a primitív sátorlakásból palotákhoz vitte a fejlődés az emberiséget — a történelmi optimizmus árad felénk „*csak örvendező légy*“ (Móz. V. 16, 15), *mert Isten a történelem ura*.

3. Áldozatot mutattak be szukkauszkor a hetven népért. Az emberiség, ha fajokra szakad is, egykor találkozni fog „*és felmennek majd és megünneplik a sátrak ünnepét*“. (Zecharja 14, 16.)

Nem rendülhet meg bennünk a messiási hit optimizmusa. „*Örvendj ünnepeden te s az idegen is*“, (Móz. V. 16, 14) *mert Isten az ember egység útjainak egyengetője*.

Semini aceresz.

Salamon hazabocsájtá a népet: *léch echaul*

A bűnbánó ünnepek csodahajón vitték lelkeinken csodatájakra, a megbékülés világába. Nem a hajó kormányosa küldött vissza minket: mi akarunk hétköznapokba lépni. Ott a Gondviselés világában járunk. *Elkeseredetten vagyik a ma embere a Gondviselés hitére*. Nem érezzük át azt, hogy atyai kéz vezetni utaink, hogy a pástyor nyugalmas vizek felé terel. Pázsitos rét helyett kiégett fölön járunk *V'hójó P'wawchem sólém im. A. E.* A zsidó szív próbálja

sorsát újra a gondviselésre bízni; ne Sorstól félők, a holnapban bizonytalanok legyünk, hanem hittel higgyünk, mint kis gyermekek az Atya védő, segítő erejében.

Mázkir.

A gyász kultusz emelkedőben. Sirok látogatása, kavicsok a siron, virágok hazkara, fekete ruhák — ezt igazolják.

Az igazi kegyelet: ha távozottakat magunk mellett érezzük, ha megértjük üzenetüket. Üzennek szüleink: *Sértő a mi közelkedésünk hozzájuk, ha életclvüket megtagadjuk.* Az apa üzen: sértő, ha csak mazkirra jössz s nem *imádkozni* a templomba; ha megtagadod az ő önérzetes zsidóságát; ha a kelihla erősítése helyett, egyletsédt játszol, — ha bármit teszel amit előtte nem tettél volna; ha így visszaélsz ajkuk némaságával, amikor nem tehet már szemrehányást tetteid miatt. Anyád üzen: sértő, hogy az ő puritán egyszerűségét emlegeted s a té házad, zsidó nő, elzsidótlanodott; magad teszed a ház, az élet központjává, nem gyermekek, nem otthonod. Sértő, ha anyád sirjára virágot viszel, amilyen külsővel, ruhában előtte nem mertél volna megjelenni. Azt üzenik, ha Ti nem akartok tanításaik, életelveik szerint élni, hagyjátok őket a sírban, multtá válni s állekegyelettel ne bántsátok emléküket.

Szimchasz Tóra délután.

„És meghalt ott Mózes az Örökkévaló szolgája Móáb földjén . és nem tudja senki sirját mai napig. (Móz. V. 34. 5, 6)

I. Híába volt Mózes kérése, hogy ha mint ember nem juthat be, mint repülő madár, szállingó levél, mint szél porszeme *hadd jusson el életcéljához.* (Midras-)

Közmondássá vált: az ígélet földjére nem jutott be! *Valósággá* vált: emberi vágyaink csak kis része teljesül. Kevés embernek sikerül nagyot marandót alkotni, célhoz érni. Ez az emberi sors. Mégis igyekeznünk kell olyat végezni e földön, mely túléli létünk. Mint *ideál*, lebegjen utódaink felett, *példára* hivatkozhasanak reánk gyermekeink.

II. „ . és nem tudja senki sirját a *mai napig*.” Mintha egyenesen azokhoz szólna az Ige, kik szorgalmasan látogatják a temetőt, szülei testi sirját, de szellemükből, hagyományhűségükből — semmit nem visznek tovább. A test elenyészhet, a szellem éljen tovább. Mózes sirját senki sem tudja, szelleme örökéletű.

Október 6.

Évről évre felújítjuk lelkünkben az aradi vértanuk emlékét. Az emlékezés a multba száll, de a Nagyok emléke áldólag formálhatja utainkat is, tökéletesítheti jelenünk s a közélet holnapjait.

1. Lelkünk felháborodik a hős katonákkal történt szörnyű *igazságtalanság* felett; egész életünkben, a köz- és magán-életben, családban, felekezeti ügyekben óvjuk lépteinket az igazságtalanságtól.

2. Elvonul előttünk a nagy tragédia; megdöbbenéssel gondolunk a hatalom birtokosának a nyers erőnek *erőszakosságára*, óvakodjunk, vigyázzunk minden szavunkra tertünkre, hogy ne bánjunk méltatlanul a nálunk gyöngébbel, ne kergessük a szegénypir vérének senkinek arcába.

3. A hazáért haltak meg; az önfeláldozók emlékét kegyelettel zárjuk lelkünkbe: a haza, a köz iránti kötelességek parancsszavát erősítsék bensőnkben az aradi gyásznapiok.

Dr. Kálmán Ödön.

BERÉSZ.

Olvassuk az Írásból „*Berésisz bóró*“ és valljuk a zoltárral „*Kullom b'chochmo ósziszó*.“ Az isteni bölcsesség előbb az élettelen világot alkotta, azután a növényeket és végül saját képmására az embert.

A történelem géniusza keresi az embert, „*ájekkáó*“? Az a lény, amely a gyűlölet ekéjével elválasztó barázdát húz a nemzetek, vallások, társadalmi osztályok közé — nem lehet az Isten képmására alkotott ember.

A sülyedés oka a mi erkölcsi erőtlenségünk „*Ldpszách chdttosz rauvéc*.“ A nőnemű alany mellett himnemű az álltmány, vagyis „*bát'chilló hu tos káne-kévo, v'áchár kách hú miszgábbér kázóchor*.“ (Rábbá.) Álljunk ellen már a bűn gyenge kísértésének, nehogy elhatalmasodjék fölöttünk. Akkor leszünk Isten képmására méltó emberek.

NOÁCH.

Az Isten alkotta világra pusztulást hozott a „*chómosz*“, az emberi romlottság. Az isteni irgalom mégis megkegyelmez. „*Vájjaumer Hássém el libbau, yau auszil t'kállél aud esz hóddómo*“ s a haftóra szava szerint „*áser nisbúti médvaur mé Noách aud ál hóórec*.“ Mlnő az isteni eskü? (Tanchuma) „*Nisbd Hássém bimínau uviz'raua uzzan Bimínau zu háttauró, seneemár, miminau és dosz lómau, uviz'raua uzzau, élú tetillin, seneemár, Hássém auz lamau jittén*.“ Mi zsidók a Tóra eszméjének és a zsidó vallás gyakorlati törvényeinek követésével nyerhetjük el az isteni irgalmat, amely megóv bennünket a pusztító örvényektől.

LECH L'CHO.

A Tóra három első szidrája három embertípust mutat be.

Ádám az ősemler, aki sejtí az Istent, de „*vóíró*“, még csak féni tud tőle, szeretni még nem tudja őt. Ezért esett bűnbe.

Nóách, már „*esz hóelauchim hiszhállech*“, fel tudott emelkedni Isten szeretetéhez, de nem tudott példát adni embertársainak. Ezért terjedt el a bálványimádás bűne.

Ábrahám, aki „*vájismaur mismárti, micvauuszáj, chukkauszáj, ve'szaurauszó*.“ Tanchuma magyarázza „*veszaurauszó, élú dikduké micvauusz*.“ Ábrahám már példát adott arra, hogy a vallás nem szorítható a hitélet keretébe, hanem az egész emberi élet megnyilvánulása, helé tartozik a vallásszabadságba. Ezzel tanítója lett egy új embertípusnak, a vallásos embernek, mely a vallás eszméjét kiterjeszti az egész emberi élet teljes siklapjára. Ezzel lett ő az egész emberiség tanítójává.

Budapest.

Dr. Grossmann Zsigmond.

A beszéd eredményességének titka

Tóth Tihamér a „Theológia“ hittudományi folyóiratba a fenti címmel cikket írt, amelynek főbb gondolatait a következőkben foglaljuk össze röviden.

A beszéd eredményességének legelső titka mindig is volt és marad is: a hitszónok papi egyénisége, lángoló papi lelkülete, feddhetetlen papi élete. Ha a hallgatók kiérzik, hogy amit a szónok a szószéken előttük elmond, azt legelsősorban maga hiszi el, saját maga tartja meg és éli át, ha kiérzik szavaiból, mennyire minden öröme és boldogsága, egyetlen ambíciója a szó-

noknak, megnyerni hibeit ama szent igazságoknak, amelyek elsősorban saját lelkét töltik el boldogító örömmel, akkor még a homiletikai szabályok esetleges figyelmen kívül hagyása sem fogja utját állni a beszéd eredményességének.

Ma annyira az „egyéni tekintély“ korát éljük, hogy nem az ú. n. „nagy szónok“ tölti be az igehirdetés feladatát, hanem a jámbor, tüzes lelkű pap. A szónoknak mindaz a személyes jó tulajdonsága, amit a homiletikai tan-könyvek „ethikon“ névvel foglalnak össze. (éleletszentség, alázatosság, ön-

zetlenség, udvariasság, stb.) mindez napjainkban, — a hivatalos tekintély csökkenésének, de az egyéni tekintély és személyiség varázsának emelkedése korában — fokozott jelentőséget nyer a beszéd sikerének szempontjából.

Egy tudományos előadás tanúságot tesz az előadó tudásáról, egy regény az író kifejező ügyességéről, egy szavaltat az előadói készségről. Egy prédikáció? *A szónok hitéről.* Kell tudás is, kifejezési ügyesség és előadói készség, de mindenekfelett lángoló hit.

A beszéd sikerének feltételei között erősen szoktuk ma hangoztatni a korszerűséget, a moderniséget, a mai élet ismeretét is.

Ezt a kifejezést azonban könnyen félre lehet érteni. Valóságos eleven könyomatatos volna az a hitszónok, aki a szószerken minden hirt, eseményt elmond.

Olyan beszédekre van szükség, amelyekből kiérzik, hogy a prédikátor nem érzi magát felhő magaslatoikon elszigetelve a hívek tömegétől. Meg kell érezniük azonban, hogy a szószék pereméhez is fölcsapnak a nehéz földi élet habzó hullámai.

A beszéd sikerének egy másik titka: *a természetes beszéd.* A mai ember nem bírja el a régi *katurnusos körmondattörgetését.* Akinek komoly célja, hogy vallásos elhatározásokra indítsa hallgatóit, az nem fogja álomba ringatni, de nem fog rájuk kiáltozni sem.

A szónok feladata a hallgatók elhatározását befolyásolni: „rábeszélni”. Ehhez már Cicero szerint is három dolog szükséges: világosan elmondani a tárgyat *docendo*, sympatikusá tenni *conciliando*, és fellelkesíteni iránta *permovendo*.

Az eredményesség érdekében csak helyeselni lehet ama hitszónokok munkáját, akik a tételek elméleti fejtegetésének magasságából a mindennapi élet ezer változatú arcáról ellesett példákval ereszkednek közelebb hallgatók lelkéhez. Kitűnő bevezetés lehet (exordium ab illustratione) egy-egy esemény a zajgó életből, ha ez magában foglalja a beszéd alap gondolatát. A való történeteket, metaforát, parabolát nagy haszonnal alkalmazhatják a beszéd testében is. A pszichológiai kutatás ma már megállapította, hogy még a tanult ember is szívesen gondolkodik képekben. A hitigazságokat nem elég az ész előtt fejtegetnünk, hanem igyekeznünk kell azokat érzelmi momentumokkal lelki eseményé is változtatni. A beszéd eredményességének fokmérője pedig a *prédikáció*

nyomán fakadó vallásos lelki élet.

Budapest. Dr. Wolf József.

Dr. Bernstein Béla: Sabbath-Predigten. Budapest 1937.

Nyiregyháza főrabbija e beszédgyűjteményét dokumentumnak szánta. Igazolásul, hogy modern hitszónok valódi derását is mondhat és mondania is kell. Tíz beszédével, amelyeket öt éven át Sabbosz suwó és saboszha-godaul mincha-istentszteleiten mondott el, homiletikai témakörnek egy igen értékes, de meglehetősen elhanyagolt területére mutat rá. A régi fajtá derása hármass tagozatából ugyanis; a finom elmeáll fejtegetett halachikus tételből, a charifuszból, a midrasokkval tarkított szellemes írásmagyarazatból, a magiduszból s a kemény szavakban is gyöngéd erkölcsi feddésből és buzdításból, a muszszorból a modern hitszónok csak az utóbbi kettőt vette át többé-kevésbé módosított formában a kor retorikai igényeinek megfelelően. Alig vagy egyáltalán nem jut szóhoz azonban a halácha. Kétségtelen, hogy a haladóbb szellemű hívek seregében haláchlát értő nem igen akad, de szerzőnek — tapasztalatai alapján — meggyőződése, hogy a hívek könnyen ránevelhetők a halachikus fejtegetések szíves meghallgatására és élvezésére a derásák keretében. E beszédek mind-egyikének egy-egy halachikus tétel a textusa, de ez korántsem jelenti szertartási törvények aprólékos kazuisztikus boncolgatását. Dr. Bernstein a halacha lelkét, legbensőbb erkölcsi magvát fejt ki nemesen tömör szellemes írásmagyarazatokkal ékesített stílusban. Így például *Sabbosz lav z'man t'filin*, a tefillin és a szombat morális jelentőségének, *Ze v'ze gaurem*, a társadalmi felelősségérzetnek és az erkölcsi fertőzés veszélyének, *micvausz c'richausz kawónu*, a cselekedet és az erkölcsi érzület harmóniájának, *tá'aruwausz chómec ószur* pedig a morális elemekkel vegyült erkölcsatlenség veszedelmének fejtegetésére ad alkalmat. E beszédek igazi derásák abban az értelemben, hogy nemcsak érzésteltők, de tanító célszavak is. Számolnak a zsidó psyche ősi sajátosságaiival, amely az érzések bensősége és mélysége mellett az értelmi világosságra is vágyik. A sok „modern” érzéshajhászó, tartalomsóvány beszéd főmkelegében, melyeknek jóformán egyetlen ambíciója a „költői lendület”: szívet-lelket üdítőek dr. Bernstein derásái és értékes irányt szabnak az izig-vérig zsidó és mégis modern templomi beszédnek.

Budapest. Dr. Rosenblum Manó.

Gyakorlati esetek.

(Jelen rovatban nem ragaszkodunk tipikus kázusokhoz. A mindennapi életből vett példákat mutatunk be folytatólagosan. Ezért nem kerülhető el az analóg esetek közlése, ami egyébként legjobban szolgálja a gyakorlatot.)

13. Egy özvegyesgre jutott férfit, akinek gyermeke van, újabb házasságot kötött egy hajadonnal. Ezen második házasság gyermektelen maradt s azután a férj elhalálozott. Gyermektelen özvegye *enah z' kukoh l'jovom*, mert hiszen a férjnek, nem pedig a feleségnek gyermektelensége a kritérium, már pedig az elhalt férjnek van gyermeke az első házasságból és *bén méissoh zú, bén méissoh acheresz pautér esz nósov min háchlicoh*. Ennél fogva ezen gyermektelen özvegy asszony újabb házasságkötése esetén nincs *chalicah* kötelezettség. (Eben-háezer 156 §. 2.)

14. Egy özvegyesgre jutott férfit, akinek nincs gyermeke, újabb házasságot kötött egy özvegyasszonnyal, akinek van gyermeke. Ezen második házasság gyermektelen maradt s azután a férj elhalálozott. Özvegye, akinek van ugyan első házasságából gyermeke, *z'kukoh l'jovom*, mert hiszen nem az a döntő, hogy az asszonynak van gyermeke, hanem hogy az elhalt második férj után egyik házasságból sem maradt gyermek. Ennél fogva az asszonynak újabb házasságkötés esetén előbb *chalicáh*-t kell kapnia gyermektelenül elhalt második férje fivéréától. (Eben-háezer u. o.)

15. Egy gyermektelen házaspár törvényesen elvált egymástól, *get* által azonban nem, vagyis *din* szerint házasságuk nem szűnt meg. A férj újabb polgári házasságot kötött, amelyből gyermek is született, azután a férj elhalálozott. Az első feleségének, aki nem gapott *get*-et, újabb házassága ellen semmi akadály nem forog fenn: *din* szerint özvegy nő, akit a férjnek második házasságából született gyermeke felment a *chalicah* alól. Miután pedig sem nem *grusoh*, sem nem *chálucoh*, *kauhén* is feleségül veheti őt.

16. Egy zsidó férfi és ker. nő házasságából leánygyermek született, akit köztörvény szerint is, *din* szerint is anyja vallását követi, vagyis ker. vallásu. Amikor a leány már betöltötte 7-ik életévét az anya áttért a zsidó hitre. A 7 évnél idősebb gyermek csak a gyámhatóság engedélyével vehető fel a zsidó vallás kötelékébe. A gyámhatósági engedély birtokában a gyermeknek, oly módon, mint a 18-ik évet betöltőt egyénnek, szabályosan ki kell lépnie a ker. egyházból, a befogadásnál pedig be kell tartani a *Kábholoh* szabályait. (1894. évi 32. t.c.)

17. Egy zsidó vallásban született egyén kilépett a zsidó vallásból. áttért a ker. vallásra, majd a ker. vallásból is kilépett és felekezeten kívüli lett. Most vissza akar térni a zsidó vallásra. Ezen szándékát a Közigazgatási hatóságnál kell bejelentenie, nem pedig a ker. lelkésznel, akinek illetékessége alá már nem tartozik. A visszafogadásnál még az esetben is szükséges a *l'viloh*, ha azt egyébként csak a kikeresztelkedettek visszatérésénél követeljük meg, nem pedig a felekezeten kívülivé váltaknál. A rituális fürdés szükséges jelen esetben, mert hiszen a felekezetenkívülisége nem tüntette el a közbe esett megkereszteltségét.

18. Egy olyan külföldi országban született nő, ahol a születési bizonyítványba nem írják be a vallást, annak igazolását kéri, hogy ő zsidó vallású. Miután okmányokat mutatott be, amelyekből kitűnik, hogy szülei a zsidó vallásban születtek és mint zsidók kötöttek egymással házasságot — nyilvánvaló, hogy ő maga is a zsidó vallásban született. Miután továbbá hite alatt vallotta, hogy a zsidó vallás kötelekéből soha ki nem lépett: őt a zsidó valláshoz tartozónak ismerjük el és erről neki bizonylatot adunk ki. — Ha a szóban forgó egyén férfi, arról is meg kell győződnünk, hogy a *b'risz* végrehajtatott-e nála..

19. Egy zsidó vallásban született egyén szabályosan kilépett a zsidó vallásból. Utóbb kilépési jelentkezéseit visszavonja és hite alatt vallja, hogy közben sem más vallás kötelekébe nem lépett be, sem a közigazgatási hatóságnál nem jelentette be, hogy felekezetenkívüli marad. Ha valóban értesítés sem érkezett akár megkereszteléséről akár felekezetenkívüliségéről: kilépési bejelentéseinek visszavonása alapján őt továbbra is zsidónak tekintjük és ismerjük el. Mivel más vallásba nem lépett, köztörvény szerint sehol sem kell kilépésre jelentkeznie, *din* szerint pedig sem *kábboloh*, sem *t'viloh* nem szükséges.

20. Egy róm. kath. férfinak és zsidó nőnek házasságából leány gyermek született, aki köztörvény szerint is, meg *din* szerint is anyja vallása révén zsidó vallású. A gyermeket annak ellenére a róm. kath. vallásra keresztelték. Utóbb át akar térni a zsidó vallásra. Miután a köztörvény szerint zsidó, ami állami anyakönyvből is kitűnik, nem kell a róm. kath. lelkésznel kilépésre jelentkeznie s a be- illetőleg visszafogadásnál csak a *din* szabályait kell betartania. Mivel köztörvényileg zsidó vallású, a befogadás nincs életkorhoz kötve, vagyis 18 éves kora előtt is befogadható.

Budapest.

Dr. Groszmann Zsigmond.

Isszur v'hetter.

Gyöngédségből elmulasztott gyászszertartások.

Ha valaki egy házban lakik öreg, beteg szüleivel és testvére gyász híréltitkolni akarja, nehogy végzetes hatással legyen a szülőkre — mit tegyen? Jore dea 337 a Maszechesz Sz'mochausz-ból idézve írja: Beteggel nem közölnek gyász hírt, nem sírnak, nem gyászolnak előtte és leintik azt, ki vigasztalni akarná. — Az öregekre ugyanaz a törvény jár, mint a betegekre. (Misna Gittin 28a). — *Piszche t'súvó* (393,6) felemlít egy megtörtént esetét, hogy nővérét gyászolta valaki a gyász első hét napjában s közben hírt kapott, hogy atyja érkezik, aki nem tudott még a halálesetről. A fiúnak megengedték, hogy megszakítsa gyászát, kimehet atyja elé, hogy az ne tudjon meg semmit leánya haláláról. (B'erausz Áwrohom I. 44.)

A sófár fuvás személyhez kötött parancs-e?

A legtöbb hitközségben akként intézkednek, hogy Raus ha-sónó délelőttjén csak az az illető fújhatja a sófárt, aki a sófár-brochot elmondotta és az első sófár-fuvást (*m'jusov*) végezte. Ez az ő *joga* (*zóchó boh*) és az ő *kötelessége* (*aumrin lau g'maur*). Tehát aznap az ő személyéhez kötött parancs a sófárfuvás. . . A Sulchan Aruch Orach Chajim 585 több kivételt is említ. Például, ha megkezdí a micvo-t, de nem tudja folytatni, akkor másik, harmadik, negyedik is folytathatja. Avagy, ha a muszáf baál t'filló kezdte a

m'jusow fuvást, akkor más valaki végezze a későbbiek; K'dé s'lau jiszbábelj — nehogy eltévessze . . . Amde már a fentiekhez csatlakozó Báér hétév 6. §. megjegyzi, hogy *ha-minhog b'harbe m'kaumausz l'chalkon* szokás sok helyen felosztani több személyre (nemcsak kettőre). A *Zichron Juda* hosszabban foglalkozik e kérdéssel (II. kötet 240. pont. Sátoraljaujhelyi kiadás.) s arra az eredményre jut, hogy: *rásóim l'szakkén kach l'chatchiló* azaz: nem személyhez kötött parancs a sófárfuvás. Minden esetre előfeltétel, hogy a meg-tiszteltetésben(vagy köteleességbeteljesítésben) részesülők 1. méltók legyenek a tisztségre s 2. jelen voltak a sófár bróchónál.

Ruhából készült kegyszer.

Beteg asszony felajánlotta legszebb selyem-bársony ruháját, hogy abból töráfüggönnyt készítsenek, Szabad-e ily hétköznapi célra már *használt* ruhát kegyszerré alakítani? — A *Bész Jauszéf* (O. Ch. 153 végén, úgy véli, hogy bár; *nohug almó l'aszauz . . . porauesz mi-b'godm* szoktak régi ruhákból töráfüggönnyt készíteni, de mégsem illendő. A *Bdér Hétév* viszont idéz megengedő véleményt: *l'háttlr ládszauz mibeged issó* (u. o.). — Kélim 28. 5-ből, valamint Szanhedrin 48a-ból azt látjuk, hogy női fejkendőkből készítettek a törára takaró ruhát. Sőt különbséget kell tenni a jeruzsálemi szentély és a mi zsinagógáink töráfüggönye között. Még más különbséget is talál a Turé Zóhow: más maga a kegyszer s más a kegyszer disze (Jore dea 282). A függöny csak járuléka (tasmis di'tasmis) a kegyszernek. A Mogen Awrohom szerint, ha a ruhát *átalakítják* — akkor szabad (*Im sinnó curószau.*), hiszen a pusztai szentélyben lévő vízmedencét is a nők tükreiből készítették. — A B'erausz Awrohom idézi (I. kötet 10. §. 8. lap) a Birké Jauszéfot, aki különbséget tesz valóságos disz-ruha, — melyet csak ritkán öltenek föl s valamely viselt köznapi ruha között. — A Hhaszam Szófér megengedi, ha lényeges átalakítás történik a ruhaanyaggal s nem ismerhető fel azonnal előbbeni szolgálatra T. O. Ch. 40).

Mindez enyhítő felfogás mellé szerényen megjegyezzük, hogy nagy különbség, ha takarékosságból használnak fel régi, használt anyagot, avagy ha egy *vallásos lélek, remegő aggodalomban a neki legkedvesebb, legértékesebb ruhadarabját ajánlja fel a templom szolgálatára!*

Gyászban lévő rabbi résztvehet-e lakodalmokon?

A szüleit gyászoló rabbi végezheti az esketést — természetesen a siw'ó gyászhat után — ezt minden decisor megengedi.

A *Darke Mause* írja: *Rásóit ho-ráv k's'hu ówét l'woréch birchausz eruszin u'n'szuin tachasz ha-chuppó.*

A Pomim m'rausz véleménye még tovább megy (idézve a Hagohausz hatu-ban és Piszché t'suwo III. 34.), mely szerint az esketést végző rabbi a lakodalmon jelen lehet, ne egyék, de beszédet tartson a vallásra intve a hallgatóságot (*Jóchaul horaw v'lau le'echaul som v'ldabbér éze díwré tauchécho.* (Zichraun Jehudó 108.)

Budapest.

Dr. Kálmán Ödön.

Kavicsok a síron

Modern kehillákban is általános az a szokás, hogy kis köveket helyeznek a sírokra. Ennek a minhagnak eredetét a következőkben vélem megtalálni.

Sekalim I. 1. azt mondja a misna: „mészsel megjelölik a sírokat“ Adár hó elsején, hogy a kohániták észre-vegyék, hogy hol vannak a sírok és ne közeledjenek oda. A t. jeruzsále-

mi 3a azt kérdezi, hiszen Móed Katan-ban úgy szól a misna, hogy a félünnepen jelölték meg a sirokat. Mi szükség volt erre, hiszen már Adárban megjelölték, mi szükség volt arra, hogy újból megjelöljék? A felelet: értsd, hogy esőáradat jött és elmosta a mésszel való jelölést. Ezért más jelölés is volt, mint Máaszzer Seni V. 1. mondja a misna: „a szőlőt, amikor még a negyedik év termését hozta, körül jelölték földgöröngyökkel.” Ez ugyanis tartósabb jelzés. Baba Kama 69 a. alatt azt mondja a talmud, hogy jelezzék, ha kiváltják a gyümölcsöt a negyedik évben, s már élvezni lehet, mint a földet. De mindamelllett azon ok is fennáll, hogy tartósabb a jelzés. Ezért minden bizonnyal a sirokat is jelezték körgöröngyökkel. A Maaszzer Sáni és a Baba Kama idézett helyei a továbbiakban ugyan nem támasztják alá feltevésemet, de szerény nézetem szerint ez nem zárja ki a megelőzőkből való következtetésem helyességét.

Hoffer professzortól még veszprémi működése idején, 10 évvel ezelőtt azt hallottam, hogy jelen volt egy mohamedán temetésen, ahol a sirt azonnal körülrakták kövecskékkel. Egészen bizonyos, hogy e szokást töltünk vették át. Mikor Jákob szövet-

séget köt Lábánnal, követ vesz a kezébe és azt emlékoszloppá emeli, hogy frigyének tanuságtételül szolgáljon. (Gen. XXXI. 44—47). Nincs kizárva hogy a sirkórakás is a kötelek további fennállását jelzi az élő és az elhunyt között.

Mikor Jósijáhu megtisztítja a templomot és kiűrtja a bálványokat, a hegyen lévő sirokat megpillantva azt kérdezi „micsoda emlékjel az ott?” (II. Kir. XXIII. 17.) Jeruzsálem helyreállítását után, amikor felhangzik Isten vigasztaló szava, a próféta útjelzők felállításáról beszél. Amikor Góg serege elesik Izrael földjén és eltemetik őket az Izrael házabeliek, azt mondja Ezékiel, hogy, aki embercsontot lát, az jelzöt épít mellette (XXXIX. 15.)

Mindebből nyilvánvaló, hogy a „Cijjun” kőanyagból készült. Különben az arameus és társnyelvekben is követ jelent.

És nemcsak papi tisztaság okából, hanem kegyeletből is, hogy be ne süppedjen, valahányszor egy sirhoz mentek, szaporították a kövecskéket.

Ez a szokás megmaradt a mai napig. Az okát nem tudják s ezért a macévóra tesznek egy kavicsot.

Pécs.

Dr. Wallenstein Zoltán.

K R Ó N I K A

Dr. Vidor Pál közlései

A Rabbiképző jubileuma.

Október 4-én lesz a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet megnyitásának hatvanadik évfordulója.

A szabadságharc leverése után Haynau a magyar zsidókra a szabadságharcban való részvételükért 2.300.000 forintnyi hadisarcot vetett ki. E hadisarcot 1850-ben I. Ferenc József elengedte, de kötelezte a magyar zsidókat, hogy 1 millió forintot fizeszenek egy alapra. Ennek az alapnak az volt a rendeltetése, hogy belőle a magyarországi zsidó iskolaügyet rendezzék. Ófelsége 1873-ban elrendelte, hogy a közben kb. 2 millió forintra felszaporodott alaphól országos rabbiképző intézet létesüljön. Az intézet ünnepélyes megnyitása Tisza Kálmán miniszterelnöknek, Trefort

Ágoston miniszternek, a főrendiház és a képviselőház elnökének, a hazai és külföldi teológiai főiskolák képviselőinek jelenlétében folyt le. Nemsokára a már működő iskolát I. Ferenc József is meglátogatta.

Az intézet 1877 óta — a tanácsköztársaság idejét kivéve, amikor a népbiztosság megszüntette — megszakítás nélkül működik. Az utolsó években átlagban 55 tanuló és 35 hallgató látogatja.

Az intézet eddigi vezetői, illetve igazgatói: Bloch Mózes (1877—1907), dr. Bacher Vilmos (1907—1913), dr. Blau Lajos (1913—1931), és dr. Guttmann Mihály (1933—).

Az intézet történetét megírták: Bánóczy József: Az Országos Rabbiképző Intézet első évtizedének törté-

nete. 1887; — *Schill* Salamon: A Budapesti Országos Rabbiképző Intézet története. 1896. — *Blau* Lajos: Adalékok a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet történetéhez. 1917. — *Blau* Lajos és *Klein* Miksa: Emlékkönyv a Ferenc József Országos Rabbiképző Intézet 50 éves jubileumára. I. — 1927.

(A jubiláló alma materre a 60. *Értesítővel* kapcsolatban még visszatérünk.)

Rabbiképzések.

Az egri statusquo izr. hitközség új főrabbiját, dr. *Rácz* Zoltánt, május 23-án dr. *Róth* Emil győri főrabbi, a sárföldi izr. hitközség új főrabbiját, dr. *Fábián* Tibort június 6-án dr. *Hevesi* Simon pesti vezető főrabbi iktatta be állásába.

Jubiláló rabbik, tudósok.

Bensőséges, meleg ünneplésben részesítették községeik, hiveik és tisztelőik; *Feigl* L. H. gyöngyösi főrabbit, aki sóvauusz első napján töltötte be papi működésének 40. évét, dr. *Goldberger* Izidor tatai főrabbit, aki július 29-én töltötte be tatai működésének 25. évét és dr. *Adler* Vilmos hatvani főrabbit, aki július 13-án töltötte be hetvenedik életévét. Az ünneplőkhöz a magyar rabbik kartársi szeretettel csatlakoznak.

Josef *Klausnert*, a jeruzsálemi egyetem modern héber irodalom tanárát 60-ik (Z. T. A. 60.), dr. *Taglicht* bécsi főrabbit 75-ik (Z. T. A. 63.), *Jesaja Fürstöt*, a bécsi Adász Agudász Jisroél-község főrabbiát 80-ik (Z. T. A. 68.) születésnapja alkalmából melegen ünnepelték. — Dr. *Stephan* S. *Wisef*, az amerikai cionista szervezet és a zsidó világkongresszus elnökét 30 éves rabbi-jubileumán nagy szeretettel ünnepelték. (Z. T. A. 99.)

Az Országos Izraelita Tanítóegyesület jubileuma.

Hetvenéves fennállását ünnepelte az Országos Izraelita Tanítóegyesület. Hét évtized változó eszmearamlatai közepett „zászlaja alá tömörítette a magyar zsidó tanítóság egyetemét és hetven évvel célzott országos központot teremtett a felekezet mindhárom árnyalatának, — amire a mai napig maga az egész felekezet sem volt képes. Kiküszöbölte a német tanítási nyelvet iskoláinkból, megmagyarosította azokat és fejlődési folyamatukat egységes nemzeti irányba terelte. Öntudatos és önértékes tanügyi közvéleményt teremtett. Biztosította a tanítóságot meg-

illő szellemi és anyagi megbecsülést. Támogatta a gyöngét, bátorította a lankadót, felemelte és ápolta az élet sebesültjeit, gyámolította a beteg, az árvát, az özvegyet. Mindenki által megbecsült lapot alkotott és tart fenn, mely irányt szabott a jövőendő feladatainak, kiváló szakírói gárdát nevelt és szellemi kapcsolatot teremtett a tanítóság egyedei és az összesség, főváros és vidék között. Üdülőházat épített pihenőül munkában elfáradt tagjai számára, mely mindnyájunk otthona lett. Előmozdította a tanítók továbbképzését és tankönyvkiadványaival magas nivóra emelte az iskolát. A vallásoktatás kérdését egyedül tartotta a zsidó problémák középpontjában. Mindent elkövetett és elkövet új zsidó iskolák felállítására és megszüntetett iskolák feltámasztása érdekében. Mindezekhez pedig megteremtette az erkölcsi alapot és ami ennél is nehezebb volt, mindig megszerezte az anyagi eszközöket.“ (Dr. *Vilner* Ferenc jelentése).

A jubiláris díszközgyűlésen *Schichtanz* Ármin elnök megnyitó beszédet, *Weisz* (*Vihar*) Béla miskolci rendes tag ünnepi költeményt, dr. *Szemere* Samu alelnök ünnepi beszédet, dr. *Vilner* Ferenc titkár az elmúlt hetven évről jelentést olvasott föl. Egyesületünk üdvözlő átiratát meglehangú beszéd kíséretében dr. *Groszmann* Zsigmond ü. v. elnök nyújtotta át. (Izr. Tanügyi Értesítő 62 évf. 6. és 7—8 szám.)

A XI. Izraelita Községkerület Értesítője.

A XI. izraelita községkerület dr. *Hirschler* Pál székesfehérvári főrabbi szerkesztésében kéthavonként gazdag tartalmú, magas színvonalú Értesítői küld szét tagjainak. A cikkek, nagyrészt a községkerületekhez tartozó rabbik írásai, részletesen ismertetik a soros zsinagógiai hónapok szertartásait és tudnivalóit, a zsidó irodalom történetét, a községkerülethez tartozó hitközségek és egyesületek életét stb.

Rabbi-választások.

Az Aguda-ifjúság elnökét, Ph. *Frank* hilversumi rabbit Amsterdam kivételével Északhollandia főrabbiává választották, Haarlem székhellyel. Az új főrabbi, aki eddig a rabbiképző tanára volt, csak 26 éves. (Z. T. A. 71.)

Az United Palestine Appeal meghívta dr. *Joachim Prinzet*, az ismert

berlini rabbit és író, költőzzék Amerikába és vállaljon ott részt a Palesztina-akciók vezetésében. Egyszermind felajánlották neki, hogy New-Yorkban mint rabbi és mint docens is működhetik. Dr. *Prinz* a meghívást elfogadta. (Z. T. A. 102.)

A csongrádi izr. hitközség dr. *Kalmar Györgyöt* választotta meg rabbijává. Szeretettel köszöntjük és sok sikert kívánunk működéséhez.

Jubiláló községek, templomok intézmények.

A *paramiraboi zsinagóga* május 5-én ünnepelte fennállásának százszentendős jubileumát. Paramirabo a holland-guyanai Suriname fővárosa-Suriname első zsidói portugálok voltak és 1650-ben Braziliából jöttek. Később askenáz zsidók is érkeztek. Az első zsinagóga, amely helyett 118 évvel később a mostani épült, még 1719-ben létesült. (Z. T. A. 82.)

A *plocki zsidó község* hétszázados jubileumát ünnepli. Egy még meglévő dokumentum 1237-ből egy akkor már fennálló szervezett plocki zsidó községről beszél. Ennek, hangsúlyozzák, Lengyelország egész zsidó lakossága számára nagy jelentősége van. (Z. T. A. 70.)

Március 29-én volt hetven esztendő a *zürichi izraelita hitközség*. A község eddigi rabbijai voltak: dr. *Lewin*, dr. *Kisch*, dr. *Landau*, dr. *Littmann*. A jelenlegi rabbi dr. *Cvi Taubes*, kiváló fiatal tudós, akit Bécsből hívtak meg. A községnek, amely Svájc legnagyobb zsidó községe, a történetét az „Israelitische Wochenblatt“-ban dr. *Lev Wohlmann* beszéli el. (Z. T. A. 68.)

A bukaresti „*Unirea Sfanta*“ zsinagóga 100 esztendős jubileumán dr. *M. A. Halevy* rabbi, aki a legkiválóbb román-zsidó történetíró, visszatekintett az istenháza keletkezésére és történetére. Többen felszólaltak a felekezet és a város nevében is. (Z. T. A. 94.)

A közel 700 esztendő *Friedberg község* (Hessenben) férfiegylete 250 esztendő. A már meglévő alapító okmány mutatja, hogy a „Männerkrippe“ 5447-ben (vagyis 1687-ben) létesült. (Z. T. A. 91.)

Az *Águdasz Jisroél világszervezete*, amely május havában 25 éves jubileumát ünnepelte, angol-zsidó válásos konferenciát hívott egybe. (Z. T. A. 102.)

A *jeruzsálemi „Éc Chálim“ lesiva*, Palesztina legnagyobb tóra-tanintézete

100 esztendő. Jelenleg 1300 növendéke van, havi budgetje 1500 font, Jeruzsálemben 2 központja és 9 „Abteilungja“ van. Vezetője Rabbi *Jechiel Michael Tuhotczynski*. (Z. T. A. 160.)

Magyar rabbik halála.

A békési izr. hitközség mondhatatlan fájdalommal jelenti, hogy a hitközség szellemi vezére, dr. *Winkler Sándor* főrabbi az örökkévalóság honába költözött: „Papi működése: Imában, Énekekben, Jótékonyágban, Tanulásban, Tanításban és az Ifjúság szeretetében egyesült. — Ajkai igaz tant hirdettek.“

Nagy gyásza van a magyar orthodoxának; 59 éves korában váratlanul elhunyt dr. *Abrahamson Armin* sárbogárdi főrabbi, a budapesti chevra kadisa főtitkára, a kiváló tudós és melegszívű emberbarát.

A szombat.

A K. K. L. igazgatósága felszólította a földjén letelepített kolonistákat; ragaszkodjanak szigorúan a bérleti szerződésben foglalt szombatvédelmi záradékhoz, mert különben bekövetkezik a bennük kilátásba helyezett büntetések alkalmazása. (Z. T. A. 59.)

Az orgona-kérdés.

A zürichi hitközség közgyűlése nemrég tárgyalta, megtartás-e vagy végleg leszereljük az orgonát. A leszerelés hívei az orgonát egy hamisan értelmezett asszimiláció megmaradt látható jelképének és leszerelését a dekadenciától a saját értékeinkhez való történeti jelentőségű visszatérésnek mondták. A megtartás hívei ezzel szemben tagadták a kérdés ilyen nagy jelentőségét és az orgonában az istentisztelet korábbi melegségéből kivezető eszközt láttak. Végül is a közgyűlés 177 szavazattal (közte a két rabbi és acionista szavazatával) 61 ellen a leszerelést határozta el. (Z. T. A. 105.)

Halálozások.

78 éves korában meghalt *Mayr Mayersohn* főrabbi, a nagy talmudi tekintély, 31 éven át volt a bécsi hitközség rabbija és sok éven át beszédjének vezetője. Temetésén a sok ezer gyászoló között Bécs valamennyi rabbija résztvett. (Z. T. A. 65.)

58 éves korában New-Yorkban elhunyt *Jehuda Leib Cahán*, a new-yorki zsidó irodalmi szövetség egyik megalapítója, a zsidó népdalok kiváló ismerője és gyűjtője. (Z. T. A. 79.)

A kovnói Ęc Chájim jesiva vezetője. Rabi Sámuel Chájim *Jantschuh* meghalt. (Z. T. A. 86.)

Az első zsidó hitközség Albániában.

A valonai zsidó hitközséget az albán kormányzat hivatalosan elismerte. A község — a legrégebb Albániában — 10 családból áll és most már fel fogja állítani az ország első zsinagógáját is. E célra gyűjtés útján már 350 napoleonaranyat szereztek. (Egész Albániában: 35 zsidó család él.) (Z. T. A. 77.)

Uj Palesztina-film.

A „*Ha'tikvah*“ című új Palesztina-filmét nemrég mutatták be Berlinben. A nagyszerű film szövegét Joachim *Prinz* írta. (Z. T. A. 86.)

Irodalmi hírek.

A római zsidó község Itália elhunyt főrabbiának, Prof. Angelo *Sacerdotinac* emlékére — az elhunyt életrajzát, írásait és prédikációit tartalmazó — könyvet adott ki. Az előszót a római egyetem hebraistája, Prof. Umebrto *Cassuto* írta. (Z. T. A. 89.)

A J. Kaufman-Verlag (Frankfurt a. M.) közli, hogy a Torczyner-féle biblia 4-ik (záró) kötete rövidesen megjelenik. (Z. T. A. 63.)

Prof. Simon *Dubnow* 75-ik születésnapja alkalmából a vilnai jiddis tudományos intézet (J I W O) történelmi osztálya elhatározta, hogy E. *Ischerikower* szerkesztésében egy zsidó történelmi dolgozatokat tartalmazó kötetet ad ki. Ez a nagyjelentőségű kötet már elkészült. 700 nagyformátumú lapon a legkiválóbb tudósok írásait közli, azonkívül számos ritka kézirát és kép reprodukcióját, sok levéltári anyagot és dokumentumot stb. A J I W O-nak ez a második történelmi kiadványa. Az 1929-ben megjelent első kötet már régen elfogyott. Egy harmadik (a zsidó munkásmozgalom 1897-ig) most készül. (Z. T. A. 101.)

A berlini „C. V. Zeitung“ jubilál. — Teljes száz esztendeje annak, hogy az „Allgemeine Zeitung des Judentums“ első száma megjelent. (Z. T. A. 105.)

Az „Union österreichischer Juden“ 50 éves jubileuma alkalmából dr. Jakob *OrNSTEIN* gazdag tartalmú ünneplő művet írt. Kimerítő fejezetek foglalkoznak a következő témákkal: a világháború és az antiszemitizmus növekedése, Palesztina újraépülése, a zsidó nacionalizmus, jogvédelmi munka stb. A halálözások rovatban felso-

rolja a könyv azokat a nemzsidókat is akik a zsidókérdésben tárgyilagossá-
sak voltak és mindig az állampolgárok egyenjogúságát vallották, közöttük Dollfuss és Seipel birodalmi kancellárokat (Z. T. A. 104.)

A cseh rabbik problémái.

Csehország, Morvaország és Szilézia hitközségi szervezeteinek legfőbb tanácsa Prágában tartott gyűlésén hangsúlyozta, hogy ragaszkodik a hivatalba lépő rabbik képesítésének felülvizsgálásához és még azon az áron is, hogy kevesebb rabbi lesz, képsített rabbikat követel. — A külföldi rabbik foglalkoztatásának kérdése az elmúlt esztendőben is égető volt, az államhatalom még hosszú évek óta működőknél is elutasító álláspontot képvisel. — Minden mértékadó kör, maga a prágai Károly-egyetem is, komolyan foglalkozik külön rabbiképző intézet felállításának gondolatával. — Jelentős esemény volt az elmúlt évben a pedagógium felállítása. A pedagógiumnak 6 rendes és 11 rendkívüli hallgatója van, a bibliát, héber nyelvet, ethikát és liturgiát dr. *Woskin* (Lipcséből), a talmudot dr. *Arje*, a történetet dr. *Sicher*, a valásfilozófiát és irodalmat dr. *Hirsch*, a pszichológiát és pedagógiát dr. *Thieberger*, a cseh nyelvet Prof. *Parkus* tanítja. A pedagógium egyszersmind prozeminárium. A berlini Hochschule már el is ismerte első két évfolyamával egyenértékűnek. (Z. T. A. 54.)

A zsidó nevelés.

Dr. J. H. *Hertz* birodalmi főrabbi vezetésével Londonban nagy mozgalom küzd a zsidó leányifjúság zsidó szellemű neveléséért. Az e célból rendezett „leányneveléshét“-et nagy népgyűlés nyitotta meg. Ezen rámutattak arra, hogy 12.000 iskolaköteles korban lévő zsidó leány közül Londonban 6000 sem részesül zsidó hitoktatásban. (Z. T. A. 91.)

A new-yorki Jewish Education Association pedagógiai vezetője megállapítja, hogy az amerikai zsidó iskolák látogatóifjsága az utolsó 25 esztendőben állandóan csökkent. 1935-ben 800.000 népiskolaköteles zsidó gyermekből 200.000 (25%) járt zsidó iskolába (1910-ben még 30%). — 1935-ben 5.825.000 dollár volt a zsidó nevelésügy budgetje. (Z. T. A. 94.)

Hamisítvány az aksumi tízige-tábla.

Évszázadokon át rejtőzött az aksumi kolostorban a „tízige“. Egy 17. századbeli keresztcény misszionárius-

son kívűj senki nem írta le, ezt a táblát, amelyet az abeszin legenda szerint Sába királynőjének szolgái loptak el Jeruzsálemből. A pápai kutatóbizottság megállapítása szerint: az újtestamentum elmondja, hogy a táblákat a templom pusztulásakor Jeremiás próféta megmentette és elrejtette, a bibliai adatok elmondják, milyenek, mekkorák, voltak a táblák stb., úgyhogy ez az amhorai nyelven írott és görög betűket is tartalmazó tábla nyilvánvalóan hamisítvány. (Z. T. A. 94.)

A német zsidóság pusztulása.

Dr. Michael Traub egyik legutóbb tartott előadásában megállapította, hogy 1933 február 1-től 1936 december 31-ig mintegy 110.000 zsidó hagyta el Németországot. Ebből 38.000 Palesztínába, 29.000 tengerentúlra, 23.000 különböző nyugati, dél- és észak-európai országba, 20.000 pedig — mint visszavándorló — Kelet-európába vándorolt. Németország zsidó lakossága e négy esztendő alatt a természetes veszteséget is tekintetbe véve több mint 24%-kal, 126.000 lélekkel csökkent: 517.000 lélekről 390.000 lélekre apadt. (Z. T. A. 65.)

Mózes-szobor a prágai Altneu-Synagoge előtt.

Évek óta a városi könyvtár csarnokában állt Bilek monumentális szobra, „a tízigét író Mózes“. A közoktatási minisztérium most Prága városának ajándékozta. A „Prager Abendzeitung“ jelentése szerint a városi hatóságok a szobrot a városnak az Altneu Synagoge előtti terén akarják felállítani, a hitközség egyes köreiben azonban vallási érvekkel tiltakoznak a terv megvalósítása ellen. (Z. T. A. 90.)

A héber nyelv és irodalom.

A dublini Trinity-College szenatusa a hébernek tanszéket állított és azt Prof. Dr. Jacob Weingreenel töltötte be, Dr. Weingreen az első zsidó, aki Írországbán rendes tanár. A szigorúan vallásos irányzathoz tartozik és korábban a dublini talmud-tóra iskolában tanított. Tudományos célból nagy utakat tett és többek között a jeruzsálem héber egyetem, valamint angol és amerikai egyetemek képviselőivel együtt résztvett Samariában az archeológiai ásásokban. (Z. T. A. 80.)

A jiddis nyelv és irodalom.

Vilnában elhatározták egy jiddis nyelvű humanisztikus liceum felállítását. Az új intézet, amely első nemében, a legmagasabb fokú lengyelországi zsidó iskola lesz s a jiddis nyelv és irodalom, a zsidó történet és demográfia stb. tanfolyamán kívűj felül majd egy speciális pedagógiai kurzust is. (Z. T. A. 79.)

„Kasrusz-laboratórium“ New-Yorkban.

New-Yorkban a Jounge Israel szövetség kasrusz-laboratóriumot állított fel a kémiai úton előállított élelmi és élvezeti cikkek rituális szempontból való megvizsgálására. Az analízisek dr. F. Krassner profeszor személyes felügyeletével történnek. (Z. T. A. 90.)

Széfer tóra és mögillász Eszter VI. Györgynek.

A Vaad Leumi koronázási ajándékkul VI. György számára széfer tórát és mögillát íratott. (Z. T. A. 96.)

A rituális vágás kérdése.

Az új svéd állatvágási törvénytervezet szerint a pagymarhákat levágás előtt elektromos úton kell elkábítani. Westman igazságügyminiszter a törvényt 1938 július 1-én kívánja életbeléptetni, hogy addig a zsidók az elektromos elkábításra vonatkozólag kísérleteiket folytathassák. A miniszter nyilatkozatot is tett közzé és hangsúlyozta, hogy A. V. Sahlstedt, G. Huelphers és A. Illaerre professzorok kísérletei szerint az elektromos elkábítás az állati szervezetben nem okoz semmi olyan elváltozást, amely a hús zsidó rituális élvezését megtiltottá tenné. (Z. T. A. 58.)

Lengyel kereskedelmi körökben az állatvágási törvény megváltoztatásával számolnak. A mai törvény, amely a rituális vágásra kerülő állatokat kontingálja, nemcsak a zsidó, de a keresztény lakosságra is károsnak bizonyult. A keresztény mészárosok bizalmas értekezletén az a nézet jutott kifejezésre, hogy vagy a törvényt kell megváltoztatni vagy a rituális vágást kell teljesen eltüntetni. (Z. T. A. 85.) Emlékiratot is nyújtottak be a kormányhoz, kérve a rituális vágás teljes eltávolítását, mivel a zsidó mészárosok az állatok hátulsó részeinek a rendes áron aluli árusításával őket megkárosítják. (Z. T. A. 97.)

Titkári jelentés.

az ORE 1937 június 22-iki rendes *közgyűlésére*.

Ez évben egyesületünk 32-ik esztendejébe lép. Legyen ez a „léw“ valóban „léw tauwo“ jómunkát végző; szívből jövő tervek, akarások őszinte megnyilatkozása. Hogy-e három évtized alatt mi foglalkoztatta a rabbikart, arról jegyzőkönyveinkből, ezekből a mi történeti kutforrásainkból értesülünk. Ám a közgyűlések naprendjén szerepelt rendszerint a titkári jelentés is, mely nagy általánosságban beszámolt arról, hogy időnként mennyire igyekezett a mindenkori vezetőség megvalósítani az alapszabályokban lefektetett célkitűzéseket.

Ugy érzem, hogy a Rabbiegyesület titkári jelentése egész külön álló műfaj. Ha csak az események regisztrálása lenne, úgy manapság telve lehetne panasszal, mert viszonyaink mellett kevés az, mikről mint megtörtétekről jelentést nyújthatunk. Megtesszük e visszatekintést, de nem lehet egyedüli célunk a múltba nézés, sőt mégcsak nem is a jelen helyzet szemlélete nyomán a feljajdulás. Ezeken felül talán többet is elérhetünk. Talán indikálhatunk némi önbírálatot is, arról, hogy a rabbikar s véle Egyesületünk miként tesz eleget hivatásának mint *a magyar kongresszusi zsidóság élő lelkiismerete?* Önkritikát arról, hogy az eltelt 3 évtized alatt előre haladtunk-e célkitűzéseinkben?

Erősödött-e a rabbikar szellemi, jogi, pozicionális tekintélye, helyzete?

A fejlődéshez mennyiben járultunk hozzá mi magunk belső munkával s mennyit kaptunk vagy veszítettünk a felekezet külső jogviszonyainak hullámzása révén.

Nem lehet tehát e jelentés csak erőtlen visszhangja, *utánabotorkálása*, a *rajtunk kívül álló erők szülte történelemnek*, hanem a zsidóság, majd a magyar zsidóság légkörének ismertetése mellett felébreszteni akarunk bizonyos *irányító készséget a történéseknek előrendelgözását!* Ne csak azt halljuk, ami megtörtént, hanem azt is aminek megtörténnie kell!

A rabbi nem lehet csak függvénye, függeléke a zsidó életnek, hanem a jövőbe tekintője; a rabbikar együttes működésének jelentése, irata sem lehet csak függelék, csak passzív regisztrálás, — legjobb esetben a fölöttünk viharzó erők történetírása — hanem segítse elő e jelentés az egységes szellem, az *egységes* kötelességek, az *egységes* irányítás megfontolt, határozott kialakulását!

Van-e irányító készség a rabbikarban?! Amit egy-egy közöttünk nem tud megvalósítani, — vajjon együtt elmondhatjuk-e egymásnak *„Is esz réechu id'zauru, u'fochiv jaumár chazok!*“ elérheti-é a Kar, mire gyöngye az egyén?

Viszont lehet-e, joga van-e az összességnek valamely formában szinte félve kérdem — szerény, enyhe jóakarató bírálatra e jelentés kapcsán ott, ahol az egyes a maga ténykedésével erőntenfti az összeség érdekét, pozícióját?

Megpróbálhatja-e a rabbikar valamit átvenni a próféták történeti hivatásából? A szentírásí nábí ezért kapta az Umwelt-től a próféta nevet, mert nemcsak *chauze* volt, mert nemcsak meglátta az események sodrát, hanem *nábí* is, aki *elmondotta* azt korának! A heilén szellem ezt látta nagynak

eredetinek, elütőnek a héber szellemben és lelt *próféta-előremondó a nábiból*

Nem akarunk előrevágni a rabbikar ez évi találkozásán kialakuló véleményeknek de *provokálni akarjuk ez irdnyító közvélemény kialakulásának megindítását.*

Alapszabályaink értelmében (2. §. j.) pont) kötelességünk az egyetemes zsidóság viszonyainak és küzdelmeinek szemmel tartása. Vessünk tehát egy-egy rövid pillantást külföld felé, majd azután szóljunk a hazai zsidóság helyzetéről. —

A rabbi szive-lelke sokat töprenghet íróasztala mellett. A világsajtó ki nem fogy híreiből, melyek nagyrésze alágörnyesztí bátorságunk s csak ritkán verődik felénk egy-egy fény sugar, bár a helyzetkép festésénél ez évben új színekkel is találkozunk!

Az *amerikai és angol* reformzsidóság irányzatában jelentős változáshoz ért, a konzervativizmus felé hajolt. Belátta, hogy a héber nyelvű tóra olvasás, a héber imádkozás, a szertartásos vallású élet nem kapcsolható ki a hitéletből. Az asszimilációnak határai vannak. A reformok nem váltak be. A zsidóság a hagyományok kapcsolata nélkül elveszti az életadó nedvek hajszálcsoveit, elszárad. A gyűlés határozata csaknem a reformmozgalom megszűnését mondta ki. —

Közben az angol nyelvű és tengerentúli államokban mind erősebb küzdelmet kell kifejtenni a már ott is térnyerő antiszemitizmus ellen. Pl. Kuba szigetén megszigorították a zsidók bevándorlását, ép így Braziliában több szenátor követelte a bevándorlás korlátozását, főképp „bizonyos elemek”-kel szemben, hasonlóan nyilatkozott Argentína külügyminisztere. —

Az *európai északi államok* négy országából együttes ülésre jöttek össze kartársaink; megalakították állandó jellegű közös szervüket; Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország közös vallási irányítást alakított, új *váád arba arocauszt.* formálva. Külön érdekel bennünket, hogy a most tevékennyé fejlődő északi zsidóság szervezői két magyar származású rabbi, meg az is, hogy a konferenciák tagjai csak teljes képesítésű rabbik lehetnek. Fájó jelenségek kísérték a gyűlést; Kopenhágában a zsinagógákat horogkeresztrel mázolták össze, sőt betörték s a kegyszereket szétrombolták. — A *keleti zsidóság életében* döntő lépés történt az elmúlt esztendőben a csernovitz-i rabbiképző főiskola létesítésével. —

Németországi hittestvéreink szenvedése egyre fokozódik. Ujabbán gyűléseken sem szabad héber idézeteket használni mégha azonnal lefordítják sem. Nem akarunk statisztikai adatokat felsorolni, hogy mikén sorvad a német zsidóság. Csak megemlítjük, hogy a nemrég még virágzó ,ugsburgi és würzburgi-hitközségek a teljes megszűnés előtt állanak — s mint a Forosz Zsidó Szövetség ez évi gyűlésén beszámolt — utóbbi években 76 hitközség szűnt meg s külön gyűjtőhelyet állítottak fel a gazdátlanul maradt tórák és kegyszerek számára.

Oroszországban a szovjet a legerősebb antiszemita politikát folytatja. Az elmúlt év épen katasztrofális volt a rabbikra. Módszerük az volt, hogy a rabbikra óriási adót vetettek ki s miután azok azt képtelenek voltak megfizetni, — kényszer munkára deportálták őket. A kivándorláshoz nem adnak nekik útlevelet, helyzetük tarthatatlan; dologházak legalantasabb szolgál munkára fogják őket, rituális élelmezés híjján éhhalálra ítélve kínlódnak. A templomokat sem kímélik. — Kievdn kikergették chanukkakor a zsidókat a templomból, szétzuzták a berendezést és a menorákat. —

A *román megszállt* területeken új szenvedések következtek. A szászok a

zsidók ellen fordultak. Fájó vigasz csak az, hogy ugyanakkor a magyar kisebbség elleni harcot is folytatják a brassói-szebeni szászok.

Lengyelországban alig ült el a sechita harc, ez év májusában Breszt Litowszkban pogrom dült. Valamennyi zsidó üzletét összerombolták; ezrével menekültek hittestvéreink. S míg egyrészt a kormány engedélyt adott a jeruzsálemi egyetem számára gyűjtött 9000 font transzferálására, másrészt az egyetemen a zsidó hallgatóknak gettópadokban kell ülni s a képviselőházban elhangzott az indítvány, hogy a zsidókat zárják ki a katonai szolgálatból. Megállapítható, hogy Németország után, Lengyelországban szenvednek legtöbb hittestvéreink. Vajjon hova menekülhetett a háború óta kivándorolt 400 ezer lengyel zsidó?

Ausztriában a Vakok Egyesülete kizárta a zsidó világtalanokat tagjai sorából; az osztrák gazdaszövetség átvette a gabonaértékesítést s ezzel négyezer zsidó kereskedő megélhetése megingott. A salzburgi tanítóegyesület röpiratot adott ki „zsidó árulások“ címmel.

Franciaországban is nő az antiszemitizmus az eddigi kormányelnök személye miatt, holott a jobboldali frontalakulat a rue de la Victoire zsinagógájában is tartott hősi emlékünnepelet.

Olaszországban a cionizmus elleni támadás címén a zsidóság elleni megmozdulás érezhető, bár David Prato főrabbi megnyugtató kijelentéseket kapott midőn kihallgatásra jelentkezett a kormánynál.

Afrikában, Tripolisban, zavargások voltak a zsidók ellen, mert nem akarták kinyitni üzleteiket szombaton — legalább is ez volt az ürügy. —

Délafrikában 2000 német zsidó menekültet utasítottak ki. —

Svájcban a Frankfurter per ideje alatt bombamerényletet követtek el a zürichi zsinagóga ellen. —

A helyzetképben új színek jelentkeznek:

Németország nem állt meg a zsidóság fajelméleti alapon történt kizárásánál. Addig-addig hirdette Európa a zsidó vallás hivatásának megszüntét, befejeztét, addig ütötte a fa kiterjeszkedő ágával a sziklát, melyen állt s áll, melyből nőtt s melytől függetlenül kívánta önmagát, míg kiviláglott, hogy a szikla döngetésével maga, a fa is lazul. Ijedten rebben Róma annak felismerésére, hogy a biblia lapjainak lebecsmérlése, a zsidó erkölcsi forrásoktól való elszakadó igyekezet, nemcsak a pozányságba visz, hanem a kereszténység elleni végzetes támadásba csap át. Érthető, hogy az osztrák püspökök konferenciája élesen állást foglalt a nemzeti szocializmus ellen. A zsidó Géniusz fájó lélekkel szemléli e küzdelmet, bár benne történelmi megigazolást lát.

Új színt jelent a zsidóság történetében a Palesztina kérdés politikai új fordulata, az angol kormány országfelosztó propozíciója. Nagy a tartózkodás még a rabbikar köreiből is a Palesztina munka nyílt megbeszélésében, amint általában a zsidó kérdésben, mert az amúgy is megtépzott zsidóság kerülni szeretne mindent, amit szándékosan, vagy a dolgok nem ismeretéből vagy szándékos félreismeréséből támadási felületnek használnak fel ellentünk.

Pedig kétségtelen, hogy nemcsak a zsidóság nagy tömegeinek és a zsidó kultúrának, tudománynak vág vitalitásába Palesztina alakulása, de az asszimiláció és üdözés nyomán növekvő kitérések, a gyöngülő hitbelleltség problémájába is erős hanggal szólhat bele egy fellendülő palesztinai zsidó élet. Hiszen már jelentkezik az ősi zsidó talmudi szellem, már fel-felhangzik a jisiv új halacháinak, a vallási élet rendezésének kérdése.

E rövid áttekintésből fájó szívvel állapíthatjuk meg, hogy a zsidóság elmúlt évi története világszerte a gólusz színeit viseli. Igazolódik az évezredes tapasztalat, hogy az emberiség lelki válságában mi a hőmérő szerepét vesszük. A rabbik nagy és nehéz és végzetserű égi hivatása a próféták hitét az emberiség békéjéről csüggedés nélkül, teljes integritásban óvni és hirdetni a zsidóság számára, a malchusz somájim zászlaját el nem ejteni. Amint ezt Londonban Lord Cecil mondta: a világbéke kell, hogy összekötte legyen a héber világ feltámadásával! Amint a párisi Pen-club kongresszus határozato: fogadott el a faji üldözések ellen. Erősíthet bennünket az emberiség igaz nagy gondolkodóinak eszmei harca. Erősíthet bennünket a *zsidóság heroikus küzdelme*, melyben sokszor épen azok az országok zsidói járnak elől, melyekben a legnagyobb az elnyomás.

Hogy az itt-ott jelentkező világosabb szintfoltot is észrevegyük, megemlítjük a következőket:

A csehszlovák „antiszemitizmus elleni liga“ az antiszemitizmus elleni nyílt harcot vette programjába s küzd a falteoria ellen. —

A görög Nikolodics miniszter a „Haolam“ munkatársa előtt kijelentette, hogy Görögország harcolni fog a német specialitás, a fajelmélet ellen. —

A görög kormány akcióit indított a szaloniki szegény zsidóság számára építendő házak érdekében. —

A francia kormány 100 ezer frankos alapítványt tett a jeruzsálemi héber egyetemen francia tudományos könyvek beszerzésére.

A bolgár belügyminiszter szigorú rendeletet adott ki mindennemű antiszemita propaganda ellen. —

New-Yorkban héber tudományos Akadémia alakult. — New-York város zászlót küldött a telavivi új kikötőnek a szép sporteredményekkel hazatérő makkabi ifjak útján. —

Wilmában a jiddis tudományos intézetben a délafrikai zsidók nagy irodalmi alapítványokat tettek. —

Az angol koronázási ünnepségek alkalmából Lionel Rotschild kezdeményezésére hatalmas alapot gyűjtöttek, mely a zsidó ifjúság céljait szolgálja. —

Portugáliában, Lissabonban, Don Izsák Abarbanel 500.-ik születésnapja megünneplésére, ugyanolyan előkészületek történnek, mint Spanyolországban a Majmonides ünnepségek idején.

Külföld után a hazai viszonyokra vessünk tekintetet. Mindjobban előtérbe nyomul s már felelős tényezők ajkáról is hangzik a szólas: a zsidóság előzönlötte a szabad pályákat, a gazdasági pozíciókat, a gyáripart . . . E kérdésnél valamire felhívni szeretném kartársaink figyelmét. Nékünk a való tényállások feltárása elsörangú feladatunk s, ha kell, történeti kutatásokkal kell az igazságot köztudatba vinni. A magyar zsidóság, nem előzönlötte a pénzintézeti, gyáripari, kereskedelmi pályákat, hanem megteremtette azokat. Nem másokat szorított ki azokból, hiszen a XIX. század közepén, a kiegyezés előtt, hazánkban a maihoz viszonyított, avagy világviszonylatba mérhető gyáripár pl. nem volt. Magyar zsidók: Kohner, Kornfeld, Goldberger, Ullmann, Chorin, Mauthner, Schossberger, Krausz, Bacher stb. alapították meg a gyáripárt, a magyar munkások ezreinek kenyeret adva és a magyar nemzeti vagyont gyarapítva, ez ösfloglalkozásu gyarmatországból oly ipari és kereskedelmi területet fejlesztve, mely a külfölddel felveszi a versenyt. S ezt tették a legalsóbb fokön kezdve, nem másoktól elvéve, nem másokat kiszorítva, hanem munkaterületeket és alkalmakat teremtve. Ez a való történelem! Nékünk kimutatni kell, hogy az állami közszükségletek hányadát vette át az ipari, kereskedelmi és

financiális réteg az östermelők válláról. — Még hiveink előtt is hangoztatni kell a való tényállást, hogy nehéz, szorgos fáradtsággal, gondolkodó fővel, teremtő munkával, súlyos kockázatokkal a legkezelelgesebb alapból, a semmiből teremtették meg elődeink a magyar nagyipart, senkitől el nem véve a munkaalkalmat, de a nagyipar 70%, mely megbízható kimutatás szerint úgynevezett zsidó kezdeményezés, hány ezer munkást foglalkoztat hazánkban? Bűn az, hogy magyar munkásokkal dolgozva kiszorítják a külföldi árut? Hogy világviszonylatban vezérszerephez jutott a magyar ipar? Hogy a magyar föld termékei itthon jutnak feldolgozás alá? E hazában 80 év óta senki nem tiltotta el senkinek, hogy bármily munkához kezdjen, versenyre keljen, dolgozzék kockázattal! Ha valakinek panaszra fakadhat ajka bármilyen iparjog, befogadási jog elnyerésénél — akkor a panasz jogát tőlünk, zsidóktól, el nem vitathatják. Ha az a vád, hogy e földnek a kiegyezés utáni fellendítésében számarányunkon felül vettünk részt, emelt fővel vállaljuk a vádat. — Arról azonban senki nem beszél, hogy a nagyszerű vezető zsidó nevek között, hány összeomlott a világháború után

A magyar zsidóság hősi küzdelmet fejt ki anélkül, hogy — mint másutt, — bármilyen gazdasági összefogásban próbálná együttes erővel felvenni a harcot.

Más oldalról a magyar zsidóság küzd a gazdasági nyomás előidézte *ki-térések* ellen. Ha a dolgok mélyére tekintünk — a nagy számok mellett is — azt kell mondanunk; nem eredménytelen a mi hiterősítő munkánk! A kétségbeejtő helyzetben a zsidóság a maga nagy egészében erősebb ellenállást fejt ki, mint ezt bármely vallás — hasonló körülmények között — megtenné.

Ha a magyar zsidóságról szólunk, nem maradhat ki e jelentésből a *zsidó iskolák* ügye. Tegyük meg e téren minden kötelességünket, még akkor is, ha ezzel hitközségeink némelyikénél szembekerülünk a közvéleménnyel. Minden felekezet haladást mutat az iskolák terén, csak a könyv népénél jelentkezik visszaesés!

—

Egyesületünk belső munkájára térve előbb is kegyelettel emlékezzünk meg az örök élet honába távozottakról. Nem méltathatjuk e helyen részletesen érdemeiket, másutt tesszük azt s itt csak a fájdalomnak és veszteségnek adunk kifejezést, mely lelkünket eltölti. Lebovics József baranyamágócsi, dr. Schlesinger Sámuel debreceni, s a trianoni határon túli dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi, dr. Frankl József fiumei, dr. Sik Bernát károlyvárosi főrabbi elhunytá fölött. Folyóiratunkban emlékeztünk meg Róluk, áldásos munkásságukról. Hálas kegyelettel őrizzük emléküket.

Legutóbbi közgyűlésünk óta folyóügyek intézésére *10 elnökségi ülést tartottunk*, de mindenkor tudományos előadások is elhangzottak azokon. *Még pedig Hoffer: talmudi szujókról* (Dowor s'én miszkawén; én bi'ur chóméc, élá sz'féro; gaurém; kol isszurin én laukin eló derech han'oszon stb. témákról.)

Groszmann; a gyermekek vallásáról *Kálmán*; a talmud rétegződéséről. *Friedman Dénes*; a történeírási új módszereiről értekeztek.

Az elnökségi ülések adminisztratív és egyesületi ügyeiről kartársaink bőven nyerhettek tájékozódást, a jelen vezetőség ez évi egyik működési terepnumából, az évek óta sürgetett folyóiratunkból, a „Magyar Izrael“-ből. Folyóiratunk képe még nem alakulhat ki végleg. Egyes jelekből azt látjuk, hogy kartársaink érdeklődését sikerült felkeresnünk, hiszen a megjelent 4 számban 35 cikkíró szerepel mintegy 80 dolgozattal.

Ez évben is többször fordult Egyesületünkhöz az Országos Iroda, egyes hitközségek és a kartársak vallásiügyi kérdésekkel.

Az Országos Irodával, egyes hitközségekkel való levelezéseink egyrészeről, valamint az elmúlt évi közgyűlésen elfogadott indítványok sorsáról, határozatok végrehajtásáról, szintén folyóiratunkból értesültek Kartársaink. Általában megelégnítette az egyesületi életet, az egymással való kapcsolatot a „Magyar Izrael”.

—
És szeretnénk még néhány fontos kérdésre kiterjeszkedni. Üléseink akkor lesznek eredményesek, ha nyíltan feltárjuk az egész papi működés ügyeit-bajait.

Várjuk a kartársaktól gyűléseink folyamán, hogy jelentést tesznek a hitközségekben tapasztalt észleleteinkről, kiemelkedő tünetekről: ám ne csak a jóról, a fényes oldaláról pályánknak szólnak, hanem a sötét, a fájó, az aggasztó viszonyokról is. *Ismerjük meg a bajokat, keressük orvoslásait!*

Várjuk, hogy közöljék, ha munkájukban, szinte erejük tehetetlenségét észlelik azért, mert nem állnak mellettük vezető helyre elhívott hirtestvéreink.

Ne takargassák lelkük sebeit, ha csalódás éri pályájukon. Hiszen hovatovább kétféle rabbitípus alakul. Az egyik, ki fiatalos tüzzel, hittel lelkesedéssel indult a munkába — Isten szolgálatába, de az évtizedes uton a sok közöny, kicsinyesség, magasabb érdekek meg nem értése, miket a felekezeti életben lát — fájó beletörődésbe hullasztja. A másik, ki nem akar megalkudni, beletörödni, — örökös harcban, támadtatásban, békétlenségben vérzik el.

Tárjuk fel nyíltan fájdalmainkat, talán használunk a jövőnek.

De várjuk kartársainktól, hogyha hibákat látnak kartársak részéről, — jóindulattal, tapintattal, testvéri szóval keressenek módot — a hibák kiküszöbölésére!

Nekünk magunknak kell törekednünk a rabbi tekintély óvására, emelésére, a kartársi szellem ápolására. *E téren minden Ore gyűlésnek egy-egy lépést kell tenni előre!*

A három évtized nem sok eredményt mutathat fel, harminc év a világ harcában aprózta erőnket.

—
Minden összefogvatelünk, egy-egy lépcső legyen a rabbi-kamara fokozatos kiépítésére! És mulasztást követünk el, ha nem figyelünk az itt-ott mutatkozó ferdeségekre, mint például a pályázatoknál előforduló képtelenségekre, kartársaink részéről itt-ott felmerülő panaszok *tévedéseire*, túlzott érzékenységekre ott és olyan esetekben, ahol jogtalan az érzékenykedés.

Gyakoroljunk kemény, kiméretlen önkritikát — talán ez mégsem oly fájó, mintha más kezében leng a *sewet muszor*.

Ugy vélem, hogy, ha az ehelyütt csak érintett kérdések felszínre maradnak s, hozzászólások formájában majd bővebben kifejezéshez jutnak, az eszmecserékből a vélemények egységes módon kialakulhatnak. *Magunk állandó, folytonos tökéletesítésével, mind több munkával, egységes kari szellemmel, egységes akarattal próbáljunk több aktivitással beleszólni a zsidóság jövődjének alakulásába, a történések irányító előredolgozásába!*

Nem számolunk be azokról a kényesebb természetű ügyekről, melyekkel kartársak, vagy hitközségek keresték fel az Ore vezetőségét, mikor a vezetőség tapintattal igyekezett az egyetértést és békét helyreállítani.

Megemlítem még, hogy az egyesületek fokozottabb ellenőrzéséről szóló rendelet értelmében kétszer is ellenőrizte ez évben a hatóság működésünket: iratainkba, jegyzőkönyveinkbe és pénzkezelésünkbe betekintett és mindent rendben talált.

Ezekben voltam bátor képet adni egyesületünk munkásságáról. Am a multról és jelenről való beszámolás mellett alapot kívántam nyújtani a jövőbe tekintő eszmék tisztázását célzó felszólalásokra, egységes kari szellemi kialakítására.

Tisztelt közgyűlés! Tudjuk mi, érezzük mi, hogy ma a rabbi alig tudja megközelíteni a rabbi ideált Irtózatos küzdelmet folytatunk a legkisebb eredményért a pályán, e hivatásban, melyre küldettünk. Hogy nem morzsol össze bennünket a sok csalódás, hogy mégis reménykedő szemmel nézünk a jövőbe, ehhez erőtt *a nagy és eszményi célok kötelelességparancsa s a szent belső* sugallat sugároz lelkünkbe, mely Izrael kiválasztottságáról, vallásunknak az emberiség boldogabb jövőjét előkészítő hivatásáról szól. Dolgozunk tovább lankadatlan hittel az úton, melyen egykor a messiás elővendő!

Legyen hát a 32.-ik évben sorsunk „*Lév someach jétiw géhó*“ (Misé 17. 22) derús szív, mely elősegíti a javulást! s üléseinken teljesüljön be a próféta ige: „*Is esz réehu já'azauru!*“

Kartársaink figyelmébe.

A győri hitközség gyönyörű szép propaganda lapokat küldött szét híveinek és szétosztotta e nevelő hatású nyomtatványokat a diákok között is. Jelen számunkkal — a győri hitközség előzékenységből — szétküldünk ilyen nyomtatványokat, hogy azokat kartársaink megismerhessék és hitközségeik útján híveik és diákjaik kezéhez juttassák. A győri hitközség (saját költségein alul) áron) kész szolgálni a propaganda ügyét s a lapokat hitközségeink rendelkezésére bocsájtja. (Száz darab ára körülbelül két pengő.)

Felhívjuk kartársaink figyelmét az ilyen irányú propaganda várható nagyszerű, hatásos eredményeire!

Uj tagok: Dr. Deckner Gábor; Friedmann Vilmos; Dr. König Pál; Dr. Márton Benő; Dr. Scher Tibor; Dr. Szrulyovics Ernő.

Tagdíjbetétek: Breuer Soma (1936 és 37); Dr. Deutsch Gábor (1937); Dr. Fényes Mór (1936 és 37); Dr. Herczog Manó (1937); Dr. Hevesi Ferenc (1934 és 35); Dr. Herskovits Mózes (1937); Dr. Rácz Zoltán (1936 és 37); Dr. Reich Béla (1936 és 37); Dr. Rubinstein Mátyás (1937); Dr. Wolf József (1936 és 37);

A XI-ik községkerület Rabbizottóságának 1937. évi május hó 27-én tartott üléséről való Jegyzőkönyvi kivonatát kinyomatta és azt felkérésre, jelen számunk mellékletként elküldjük kartársainknak. A jegyzőkönyvi kivonatot a kerület minden hitközségének megküldték, hogy ezzel is a rabbifunkciók egyöntettségét, a rabbi tevékenység kiterjesztését, általában a rabbik istentiszteleti munkakörét szabályozzák.